

FUNCȚIA FISCALĂ A TAXEI VAMALE

Aliona BALAN,

Conf. universitar, doctor,

Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău

Abstract: *The functions of the customs duty are analyzed at the contemporary stage of development of the economy. Currently import duties do not effectively perform the function of protecting the internal market, a function that could be largely taken over by foreign exchange regulation. Statistical data are presented that reflect the role of customs duties in the formation of revenues of the state budget of the Republic of Moldova. Customs duties have a lower influence compared to other import duties, such as VAT and excise duties on the state budget of the Republic of Moldova, thus bringing added value to public revenues.*

Keywords: *customs duty, import customs duty, state budget, customs duty functions*

JEL Classification: *H3, H5, H6.*

Taxele vamale au dobândit un rol deosebit datorită influenței lor pozitive asupra economiei naționale. Prin intermediul lor pot fi stimulate exporturile, schimburile economice între țări.

Taxele vamale sunt sumele care se încasează de organele vamale pentru importul, exportul și tranzitul de mărfuri. Deci, taxele vamale se instituie asupra bunurilor și produselor care intră și ies în/din țară sau/și asupra celor care tranzitează teritoriul național. Prin urmare, în raport cu obiectul impunerii, pot exista trei categorii de taxe vamale și anume:

- de import - stabilite asupra mărfurilor importate în momentul trecerii granițelor teritoriului vamal ale statului importator ;
- de export - stabilite asupra mărfurilor interne la exportul acestora. Aceasta categorie de taxe are o răspândire limitată, fiind utilizate în special de statele care dețin monopolul natural al unor resurse minerale sau materii prime, ori monopolul tehnologic la unele produse manufacturate;
- de tranzit – percepute pentru mărfurile care tranzitează teritoriul vamal al țării respective, au o aplicabilitate foarte restransă pe plan internațional, întrucât tranzitul aduce alte avantaje țărilor participante la comerțul internațional (venituri din tarifele încasate pentru transportul acestor mărfuri pe căile ferate, rutiere sau pe apă).

Având în vedere interesul pentru dezvoltarea exportului, Republica Moldova aplică numai taxe vamale de import, care sunt stabilite și percepute în conformitate cu Tariful vamal de import al R.M.

Din punct de vedere istoric, apariția taxelor vamale nu a fost asociată cu necesitatea reglementării comerțului exterior și protejării producătorilor autohtoni, ci ca o sursă suplimentară și, în unele cazuri, substanțială a veniturilor statului. Ulterior, odată cu apariția mercantilismului, taxa vamală a început să fie privită ca instrument de realizare a politicii protecționiste.

În prezent, taxei vamale îi sunt atribuite trei funcții: fiscală, protecționistă și de echilibrare. Taxa vamală de import îndeplinește funcțiile fiscală și protecționistă, iar taxa de export – funcțiile fiscală și de echilibrare. Astfel, funcția fiscală este realizată simultan de taxele vamale de import și export, prin intermediul lor sunt procurate resursele financiare necesare pentru acoperirea cheltuielilor publice.

Funcțiile protecționistă și de echilibrare soluționează problema reglementării economiei naționale, în general, pot fi desemnate ca funcții de reglementare. Funcția protecționistă vizează

protejarea pieței interne de concurența străină și prin aceasta, menținerea producției naționale, a nivelului de ocupare a forței de muncă și a bunăstării populației. Funcția de echilibrare a taxelor vamale de export pune obstacole în calea exportului excesiv de bunuri autohtone pe piața externă și prin aceasta, contribuind la creșterea consumului de astfel de bunuri pe plan intern. În acest caz are loc eliminarea concurenței cererii la o serie de produse autohtone din partea consumatorilor străini.

Acțiunea funcției protecționiste a taxei vamale se bazează pe creșterea prețului mărfurilor importate pe piața internă cu valoarea acestei taxe, ceea ce va conduce la reducerea competitivității prețurilor mărfurilor importate. În acest sens, taxele de import îndeplinesc funcția de protejare a producătorilor autohtoni de concurența străină. Însă, acest lucru a fost valabil în epoca sistemului monetar etalon aur și a ratelor ridicate ale taxelor vamale.

Taxele vamale mai dețin o funcție importantă pe lângă cele menționate mai sus, și anume funcția de coordonare statală a activității de comerț exterior. Aceasta poate fi considerată cea mai importantă funcție, deoarece prin intermediul resorturilor de politică vamală pot fi încurajate anumite importuri, se favorizează exportul, se pot promova relații comerciale cu anumite piețe, pot fi protejate anumite activități ale agenților economici interni împotriva concurenței partenerilor din exterior [4, p.186].

În lumea contemporană, în condițiile fluctuației libere a cursului de schimb a monedelor naționale și a existenței în țările industrializate a unui nivel mediu scăzut al impunerii vamale, taxele de import nu mai îndeplinesc în mod eficient, ca înainte, funcția protecționistă. În aceste condiții, funcția protecționistă, cel mai eficient, poate fi realizată de cursul monedei naționale. Să analizăm acest lucru în baza unui exemplu ipotetic.

Să presupunem că pe piața externă un produs se vinde la prețul de 10 dolari, iar pe piața internă – 220 lei, rata de schimb a dolarului este de: $1 \text{ USD} = 20 \text{ lei}$. În scopul protejării mărfurilor autohtone de concurența străină, a fost stabilită o rată a taxei de import în mărime de 10%. În acest caz, produsul străin este vândut pe piața internă la prețul de 220 lei ($10 \$ \cdot 20 \text{ lei}/\$ + 10\%$). În cazul unei aprecieri a leului până la rata de $1 \text{ USD} = 15 \text{ lei}$, produsul importat pe piața internă, cu același nivel de impozitare tarifară, va fi vândut deja la prețul de 165 lei ($10\$ \cdot 15 \text{ lei}/\$ + 10\%$). Acest lucru ar trebui să necesite o revizuire și stabilire a unei taxe vamale de 46,5%. Și dimpotrivă, deprecierea leului la valoarea de $1 \text{ USD} = 25 \text{ lei}$, va conduce la creșterea prețului produsului importat până la 275 lei ($10 \$ \cdot 25 \text{ lei}/\$ + 10\%$), fapt ce ar trebui să fie însoțit de abolirea taxei vamale.

Prin exemplul prezentat se arată că cursul monedei naționale influențează în mod semnificativ competitivitatea mărfurilor naționale, față de ratele taxelor vamale. În același timp, statele nu sunt în măsură să ajusteze automat rata taxelor la import ca urmare a modificării cursului de schimb ale monedelor. În acest sens, taxele de import nu mai îndeplinesc, ca înainte, funcția de protejare a pieței interne, ele putând fi reprezentate ca rudiment al fostului sistem de reglementare a economiei naționale.

Evoluția funcțiilor taxei vamale la nivel global, s-a produs prin transferarea priorității funcției fiscale la cea de reglementare. SUA, în general, a mers la abolirea taxei vamale la export, deoarece, în opinia lor, astfel de taxe nu permit producătorilor să obțină beneficii maxime. Taxele vamale la export sunt o reflectare a politicii sociale a statului și au ca scop menținerea consumului anumitor bunuri în interiorul țării în detrimentul intereselor producătorilor de astfel de bunuri.

În SUA, țările UE și Japonia, ponderea veniturilor bugetului de stat din taxele vamale este extrem de mică și constituie 1-2%. În schimb, în țările în curs de dezvoltate, veniturile din taxe vamale pot reprezenta o pondere esențială în veniturile bugetului de stat. Acest lucru se datorează subdezvoltării producției naționale și veniturilor reduse ale populației, fapt ce reduce potențialul fiscal intern al acestor țări [5, p.167].

În țările dezvoltate rolul fiscal al taxei vamale este redus, pe când în țările slab dezvoltate joacă un rol important. Acest lucru se datorează în primul rând aplicării unor rate ridicate la taxele vamale de import în comparație cu ratele la mărfurile similare în SUA, țările UE și Japonia. Dacă în țările respective nivelul mediu ponderat al acestor rate este de 3-4%, în Republica Moldova nivelul taxelor vamale variază între 0 – 15%.

De menționat că nivelul taxelor vamale depinde de nevoia de protecție a pieței interne. Cuantumul acestora va fi cu atât mai ridicat cu cât condițiile de pe piața internă sunt mai defavorabile față de cele ale exportatorilor străini. De asemenea, fixarea nivelului taxelor vamale depinde și de diferențele existente între costul și prețul mărfurilor pe piața internă și piața externă.

Dinamica ponderii taxei vamale în veniturile bugetului de stat în perioada 2010 – 2019 este prezentată în figura 1.

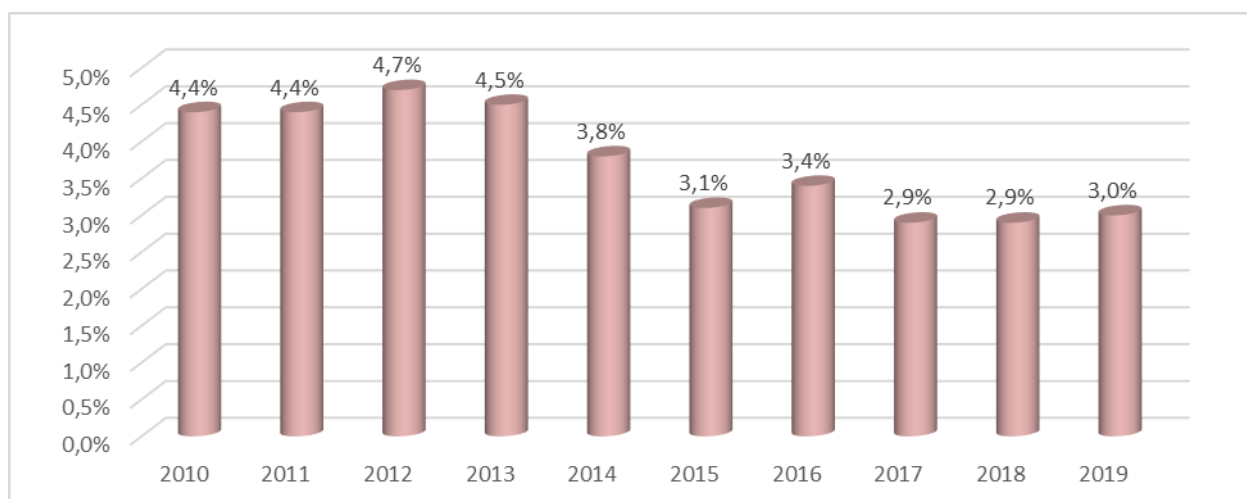

Figura 1. Ponderea taxei vamale în veniturile bugetului de stat în anii 2010 - 2019

Sursa: Elaborat de autor în baza surselor [2], [3]

Evoluția ponderii taxei vamale în total resurse bugetare indică o politică fiscală oscilantă. Ponderea taxei vamale în totalul resurselor bugetare a evoluat pe un trend crescător în perioada 2010 - 2012, după care a urmat o perioadă de scădere și stabilizare până în 2019, indicând schimbări în politica vamală.

Scăderea încasărilor din taxele vamale de import a fost influențată de modificarea în continuare a legislației, în sensul scăderii treptate a barierelor vamale în relația cu Uniunea Europeană și alte țări.

În acest context este de menționat că relațiile comerciale dintre R.M. și UE se desfășoară în regim preferențial, conform prevederilor DCFTA, care este parte componentă a Acordului de Asociere. Comerțul internațional al R.M. în baza acordurilor de liber schimb, prevede anularea taxei vamale de import pentru majoritatea mărfurilor și reducerea graduală a acestora pentru produsele care fac excepție la regimul de liber schimb. Zona de liber schimb se referă la scutiri

doar de taxe vamale, și nu are impact asupra aplicării altor tipuri de plăți vamale și anume TVA sau accize.

Regim preferențial de comerț se aplică și în comerțul cu țările CSI, CEFTA și Turcia. Totodată, R.M. negociază acorduri de comerț liber cu China și Egiptul. Suplimentar la acorduri existente de instituire a zonei libere, exporturile din R. Moldova beneficiază de scutiri de taxe vamale conform Sistemului Generalizat de Preferințe (SGP) acordat de către Elveția, Japonia, SUA și Canada.

Actualmente, impozitele și taxele vamale percepute la importul mărfurilor reprezintă o sursă importantă în formarea veniturilor la Bugetul de Stat al R. Moldova. În perioada 2010-2019, ponderea lor în veniturile bugetului de stat a variat între 55% și 63%, ceea ce denotă o dependență, destul de mare, a veniturilor bugetare de rezultatele activității economice externe.

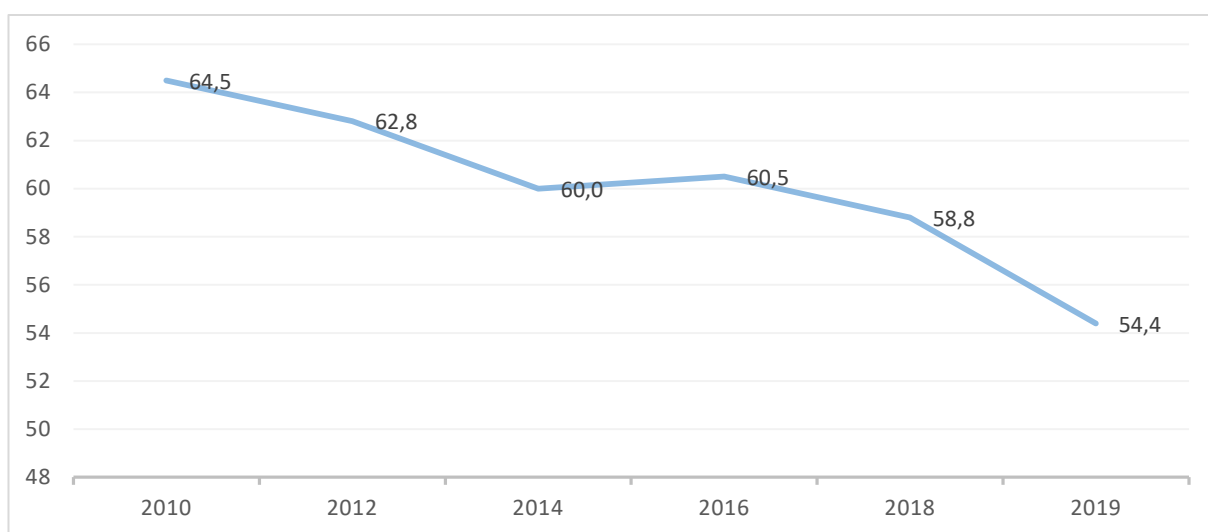

Figura 2. Dinamica ponderii veniturilor vamale în bugetul de stat al Republicii Moldova în perioada 2010 – 2019 (%)

Sursa: Elaborat de autor în baza sursei [2]

Explicația este foarte simplă: structura economiei moldovenești nu permite o altă proporție a acumulărilor la buget, deoarece sectorul productiv din țară nu ține pasul cu cererea internă. În consecință se importă masiv (asta o demonstrează și decalajul mare dintre exporturi și importuri, deficitul comercial etc.), respectiv impozitele indirecte prevalează în structura acumulărilor la buget. Cert este că până la urmă avem o economie preponderent consumistă, decât productivă.

În 2019, veniturile vamale au constituit 54,4% din veniturile bugetului de stat al Republicii Moldova, în 2012 înregistrându-se cea mai mare pondere a veniturilor vamale în bugetul de stat, de 62,6%. Taxele vamale, au o influență mai redusă în comparație cu alte drepturi de import, precum TVA și accizele la bugetul de stat, acestea aducând astfel un plus de valoare încasărilor publice. Valoarea impozitelor și taxelor transferate la bugetul de stat administrate de Serviciul Vamal este semnificativă. Tendința de creștere continuă a încasărilor vamale este determinată, preponderent, de controlul vamal calitativ, declararea autentică a bunurilor, precum și de progresele înregistrate în domeniul antifraudă, în special, în combaterea contrabandei.

Ca urmare a celor de mai sus, putem concluziona că în lumea contemporană s-a înregistrat o reducere a rolului fiscal a taxei vamale. Ponderea veniturilor bugetare din taxele vamale de import în țările dezvoltate este redusă. În Republica Moldova rolul fiscal al acestor taxe a devenit mai puțin semnificativă, accentul fiind pus pe funcțiile regulatorii și de protecție ale taxelor vamale, fapt pentru care sunt utilizate tarife diferențiate. Așadar, taxele vamale trebuie percepute nu doar ca o sursă de venituri la bugetul de stat, dar și ca un instrument prin care statul poate să potejeze economia națională, un mijloc de stimulare a exportului și de lărgire a cooperării economice cu alte țări.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul Vamal al Republicii Moldova. Disponibil: http://lex.justice.md/document_rom.php?id=585B6E01:8B1557DE
2. Informația privind perceperea drepturilor de import-export pentru anii 1998-2019. Disponibil: <http://www.customs.gov.md/ro/content/statistica-vamala>
3. <https://mf.gov.md/>
4. Șaguna D. D., Șova D. C. Procedura fiscală. București: Ed. Oscar Print, 1996. 259 p
5. Лосева Е.С. Функции таможенных пошлин и их влияние на доходы в федеральный бюджет на современном этапе развития РФ. Disponibil: <https://elibrary.ru/item.asp?id=27265430>
6. Шангараев Р.Н. Оценка структуры и динамики таможенных платежей в контексте экономической безопасности Российской Федерации. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-struktury-i-dinamiki-tamozhennyh-platezhey-v-kontekste-ekonomicheskoy-bezopasnosti-rossiyskoy-federatsii>